

Samen

muren

bouwen

tegen

crimineel

geld

De maatschappelijke ontwrichting en het menselijk leed die gepaard gaan met crimineel geld terugdringen. Dat is de gemeenschappelijk drijfveer van Robin de Jongh (ABN AMRO), Jane Lobbrecht (Triodos) en Jeroen Rijpkema (Nederlandse Vereniging van banken). Samen bouwen ze aan een verdedigingslinie voor de banken. Een gesprek over samenwerking in de strijd tegen witwassen en terrorismefinanciering.

Naar schatting wordt in Nederland jaarlijks zo'n 16 miljard euro witgewassen. Banken en financiële instellingen werken keihard om verdachte transacties in beeld te brengen. In 2018 leidde dat tot 68.000 meldingen van ongebruikelijke transacties bij de FIU. Daarvan werden er 15.000 door de FIU als verdacht aangemerkt.

Ondertussen klinkt overal de roep om meer samenwerking. Nederland loopt hierbij op de troepen vooruit. Binnen Europa wordt er met belangstelling gekeken hoe vijf Nederlandse banken – ABN AMRO, ING, Rabobank, Triodos Bank en de Volksbank – binnen het project Transactie Monitoring Nederland (TMNL) op zoek zijn naar een gezamenlijke aanpak van de strijd tegen witwassen en terrorismefinanciering. Vanuit de Nederlandse Vereniging van Banken (NVB) geeft Jeroen Rijpkema leiding aan dit vooruitstrevende samenwerkingsverband. Robin de Jongh, hoofd detecting financial crime ABN AMRO en Jane Lobbrecht, director operations Triodos Bank zijn vanuit hun banken betrokken.

ENORME IMPACT Alleen al bij deze vijf banken houden zo'n achtduizend medewerkers zich bezig met het opsporen van crimineel geld en dat aantal is alleen maar groeiende. Ze begeven zich op een terrein met een enorme impact

op de samenleving. Rijpkema: “Als je praat over witwassen en terrorismefinanciering dan, ligt daaraan altijd menselijk leed ten grondslag. Het is te relateren aan nare zaken als drugs, kinderporno, oplichting of mensenhandel. Geld dat wordt witgewassen wordt vaak weer geïnvesteerd in nieuwe, de maatschappij ontwrichtende criminaliteit.”

Zou je kunnen zeggen dat criminelen dankbaar gebruik of zelfs misbruik maken van de fiscale vriendelijkheid van Nederland? “Ik weet het niet”, zegt Lobbrecht weifelend. Maar zonder banken wordt iets wat zwart is niet wit; dat is duidelijk.” Rijpkema: “Banken en bankmedewerkers die te goeder trouw transacties uitvoeren worden misbruikt. We strijden tegen professionals die proberen de mazen van de wet en de mazen van de verdedigingslijnes van de banken op te zoeken. Wat dat betreft zijn Robin en Jane in een zekere *ratrace* verwickeld tegen het vinden van nieuwe routes en nieuwe manieren.” Het is juist die gehaaidheid van criminelen die het volgens Lobbrecht zo interessant maakt om als banken samen op te trekken. “Criminelen gedijen bij verschil. Door samen te werken voorkomen we dat we tegen elkaar worden uitgespeeld of dat criminelen steeds het laagste gat in de markt vinden.”

PASSIE De Jongh wijst erop hoe mooi het is dat banken door hun zicht op financiële transacties een rol kunnen spelen in de aanpak van crimineel geld en het bestrijden van misstanden. “We kunnen informatie delen met justitie, waardoor op de lange termijn criminelen kunnen worden opgepakt. Juist omdat het vaak om zulke zware misstanden gaat, zitten we hier met veel passie in. Het maakt dit werk gaaf om te doen.” Lobbrecht herkent dit volledig. “Het bijdragen aan maatschappelijke verantwoordelijkheid zit hoe dan ook in het dna van Triodos. Wij willen de maatschappij een beetje mooier, leuker, rechtvaardiger, sociale en groener te maken. Dan is er niks erger dan dat geld naar de verkeerde rolt, of misbruikt wordt.” Dat geldt volgens De Jongh in dezelfde mate voor ABN AMRO. “Klanten verwachten van ons dat we zaken op een goede en fatsoenlijke manier aanpakken en dat we ons niet laten misbruiken voor verkeerde activiteiten.”

MODUS OPERANDI Een van de grootste uitdagingen in het herkennen van crimineel geld is de veelheid van vormen waarin witwassen zich manifesteert. Het drietal noemt voorbeeld na voorbeeld. Denk aan het bekende Trade-Based Money Laundering waarbij handel en goederenstroom plaatsvinden die niet in verhouding staan tot de geldstromen die er onderliggen. Of aan georganiseerde netwerken met vele bankrekeningen die contant geld opnemen van de bankrekeningen waarop migrantenarbeiders uitbetaald worden.

Gezamenlijk monitoren transacties

RONDETAfelGESPREK

Dat soort patronen in beeld krijgen is uitermate complex, weet Rijpkema. Te meer daar alleen al bij de vijf bij TMNL betrokken banken tien miljard transacties per jaar uitgevoerd worden. “Uit al die transacties moeten de teams van Robin en Jane precies die transacties zien te vissen die ongebruikelijk zijn.” Die complexiteit maakt het extra belangrijk om samen op te trekken. “Samen zie je meer”, stelt De Jongh. “Zo weten criminelen precies dat systemen afgaan bij bepaalde bedragen. Dat omzeilen ze door de stortingen over meerdere banken te verdelen. Als individuele bank zie je dat niet.” Dat zelfde geldt voor geldstromen die over de grenzen heen door banken stromen. De Jongh: “Als geldstromen door diverse banken in diverse landen stromen en daar criminele netwerken onderliggen, zie je dat pas als je de modus operandi kent en het hele plaatje kunt bekijken.” Lobbrecht geeft aan dat er heel veel informatie nodig is om te kunnen zien dat geldstromen ongebruikelijk zijn. “Als je allemaal alleen maar kijkt naar een klein stukje van de keten, dan kan het zomaar zijn dat we dingen missen.”

TRANSACTIE MONITORING

NEDERLAND De samenwerking binnen TMNL zien zij als een grote stap voorwaarts. Lobbrecht: “Daarachter zit de behoefte om meer data uit te wisselen en kennis en expertise te delen. Door samen te werken kunnen we bovendien efficiënter en effectiever gebruik maken van innovaties en nieuwe technieken als machine learning om patronen sneller te gaan herkennen.” Rijpkema verwacht dat de samenwerking gaat leiden tot een belangrijke verbetering in de effectiviteit van

bestrijding van witwassen en terrorismefinanciering. “Doordat we zelf beter zicht krijgen op ongebruikelijke transacties zullen we als banken uiteindelijk kwalitatief betere informatie aanleveren bij de FIU.”

De verwachting is dat de groeiende expertise vanuit de samenwerking zal leiden tot minder zogenoemde ‘false positives’: transacties die de banken als ongebruikelijk zien, maar waarbij ze uiteindelijk zelf vaststellen dat ze dat toch niet blijken te zijn. Dat percentage wisselt per geldstroom, maar ligt nu gemiddeld rond de 95%. “Dat is vrij hoog”, beaamt Lobbrecht. “Maar elke extra stap die we zetten is waardevol. Door de samenwerking aan het begin van de keten denken we effectiever te worden.” Ze wijst erop dat een betere monitoring van transacties hoe dan ook een afschrikwekkend effect hebben. Rijpkema knikt. “Zeker. Op het moment dat je het als banken heel goed met elkaar organiseert, word je voor criminelen minder aantrekkelijk om te misbruiken. Men zoekt de zwakke plekken in het systeem. Als je als systeem je verdediging versterkt, heeft dat een preventieve werking.”

De vijf banken hebben het afgelopen jaar onderzocht hoe de samenwerking gestalte kan krijgen. Rijpkema verwacht dat deze zomer het besluit wordt genomen en TMNL dit najaar daadwerkelijk wordt opgericht. TMNL komt als het ware boven de vijf deelnemende banken te hangen. De banken blijven aanvankelijk wel de eigen transactiemonitoring doen, maar op langere termijn wordt er gestreefd naar echte gezamenlijkheid. De Jongh: “In alle gevallen zullen de individuele

banken overigens wel individueel verantwoordelijk blijven voor de transactiemonitoring. TMNL bepaalt alleen de vorm.”

PUBLIEK-PRIVATE SAMENWERKING

Samenwerking tussen banken is slechts de eerste stap in een meer integrale aanpak van crimineel geld, vertelt De Jongh. “Uiteindelijk moeten we dit doorontwikkelen zodat ook de overheid meedoet en we binnen de grenzen van privacy en informatie security nog effectiever data op elkaar kunnen leggen.” Ook op het gebied van publiek-private samenwerking (PPS) zijn mooie initiatieven gaande. Het drietal wijst op de diverse Task Forces en het Financieel Expertise Centrum (FEC) die zich hiermee bezig houden. De Jongh: “Ik was onlangs in Denemarken en daar zijn ze jaloers op hoe wij binnen de Serious Crime Taskforce binnen de mogelijkheden van de wet zorgvuldig informatie delen tussen publieke en private partijen. Natuurlijk kan het allemaal nog groter en kunnen we het verder professionaliseren, maar we mogen ons ook in de handen knijpen over wat wij al doen.” Lobbrecht geeft aan dat ook de mate waarin de overheid met wetgeving nu de samenwerking tussen de banken onderling probeert te faciliteren voor haar een positieve vorm van PPS is. “Ook dat kan allemaal sneller en beter, maar ik voel wel dat we, ook via de NVB, in voldoende mate worden uitgenodigd om in gesprek te zijn.” Rijpkema wijst op het Nationaal plan aanpak witwassen dat de ministers van Financiën en van Justitie en Veiligheid vorig jaar lanceerden. “Hierin staat nadrukkelijk beschreven dat ze zich inspannen om gezamenlijke transac-

14

15

BW
BANK|WERELD

tiemonitoring door de banken wettelijk mogelijk te maken. Er wordt hard gewerkt aan de noodzakelijke wetswijzigingen daarover.” Rijpkema verwacht dat daar dit najaar nadere stappen in gezet worden. “We slagen er met elkaar goed in om het gemeenschappelijk belang te waarborgen. Dat is een proces waarin je groeit en waar je geleidelijk aan ook meer wettelijke grondslag voor moet vinden. Ik denk dat dat zich goed ontwikkelt.” De gesprekspartners zijn het er over eens dat naarmate er meer mogelijkheden komen om data te delen over de grenzen van banken, publieke partijen

en zelfs landgrenzen heen, criminele netwerken steeds beter bloot gelegd kunnen worden.

Samen op zoek naar de speld in de hooiberg dus? Die beeldspraak leidt tot protest. Veel te negatief. Rijpkema: “Ik denk dat er veel reden is tot optimisme. Het gebruik van innovaties en moderne technologie maken dit onderwerp steeds beter beheersbaar.” De Jongh: “Tot twee jaar terug zei ik dat zelf ook nog wel zo, maar twee keer nu veel positiever. We trekken echt muren op. We maken echt het verschil.” “Als we onze data, kennis en kunde

Transactie Monitoring Nederland In de strijd tegen witwassen en terrorismefinanciering onderzoeken ABN AMRO, ING, Rabobank, Triodos Bank en de Volksbank onder coördinatie van de Nederlandse Vereniging van Banken, de oprichting van *Transactie Monitoring Nederland* (TMNL). TMNL beoogt door het monitoren van een gecombineerde transactiedatabase van de verschillende banken mogelijke criminele geldstromen en netwerken beter te kunnen detecteren, dan wanneer banken dit individueel doen. Andere banken kunnen zich op termijn ook aansluiten. Naar verwachting nemen de betrokken banken deze zomer een besluit over de oprichting van TMNL.

combineren kunnen we het met zijn vijven nog ontegenzeggelijk beter doen”, vult Rijpkema aan. “En we willen dit zo bouwen dat op termijn ook andere banken zich bij TMNL kunnen aansluiten. Met elkaar gaan we ons teweer stellen tegen het menselijk leed en de maatschappelijke ontwrichting die witwassen en terrorismefinanciering met zich meebrengen.” —

Robin de Jongh

Jane Lobbrecht

Jeroen Rijpkema

VOORJAAR 2020

Veiligheid